

- *Magdalena* (red. O. G. Heldring; M. Cohen Stuart; J. A. Schuurman, L. R. Beynen; H. Pierson, W. van den Bergh, J. Esser). 1853-1890.
- *Neerbosch Almanak*. Vanaf 1872.
- *Martha* (uitgave van de Martha-Stichting). Vanaf 1888.
- *Almanak voor de jeugd* (Neerbosch)<sup>20</sup>.

Zij verschenen in een aantrekkelijke uitvoering, met bijdragen van gerenommeerde schrijvers. Uiteraard ontbrak ook hier het 'stichtelijke element' niet. De illustraties zijn meestal goed verzorgd. Hildebrand, in zijn *Na vijftig jaren*<sup>21</sup>, attendeerde erop hoeveel tijdschriften slechts een kort bestaan beschoren is geweest, 'alleen eene *Magdalena* blijft nog, om van jaar tot jaar de goede zaak der oprichting van gevallen vrouwen met hulp der kuische Negen te dienen'<sup>22</sup>.

In dit verband verdienen tenslotte nog de christelijke *wand- en scheurkalenders* vermelding, die vanaf (omstreeks) het jaar 1865 de Nederlandse markt gingen veroveren. Het Gereformeerd Traktaatgenootschap 'Filippus' begon ermee in 1881, de Martha-Stichting in 1890, Neerbosch in 1896. Bestuursleden en donateurs leefden hun vroomheid en artisticeit erop uit. P. J. van Melle heeft vijftig jaargangen van de Neerbosch Scheurkalender bewerkt<sup>23</sup>.

4. Voor de keus staande welke werkvorm de meest geschikte zou zijn om in nood verkerende mensen - vooral jongeren - te 'red-den', besloot men meestal hen tijdelijk weg te halen uit hun omgeving ('de wereld') en onder te brengen in een 'asyl', later 'gesticht' genoemd; toen beide goedbedoelde benamingen in hun oorspronkelijke betekenis niet meer begrepen werden, veranderde men deze in 'instellingen' of 'stichtingen'. 'Doorgangshuizen' dienden ter voorbereiding op het 'asyl'. In de negentiende eeuw kwamen er zulke doorgangshuizen voor meisjes en vrouwen te Rotterdam (uitgaande van de 'Vereeniging tot

20. Helaas ontbreken nadere gegevens. Het nummer van 1897 is in het archief van Neerbosch aanwezig.

21. Haarlem 1887, 67.

22. Nicolaas Beets was voorzitter van de Zettense besturen; hij heeft, ook in gedichten, diverse malen de lof van de Vluchtheuvelkerk bezongen. De 'Negen' uit het citaat staan figuurlijk voor: zanggodinnen, muzen.

23. Zie over hem het artikel in *B.L.G.N.P.*